

A vedea cocoțați pe umeri de uriași

Ana Bazac

Sesiunea de toamnă a DLMFS

19 octombrie 2018

Robert K. Merton, *On the Shoulders of Giants* (1965)

- Intelectualii anglo-saxoni au cunoscut aforismul “vedem mai departe, cocoțați pe umeri de uriași” de la Newton ('If I have seen farther, it is by standing on the shoulders of giants')
- **Merton: pe urmele aforismului, cu o mare competență culturală (până la Bernard de Chartres (sec. XII, † 1126) și Priscian (sec. VI) sau chiar în antichitatea târzie, deci diferitele variante), dar generând o parodie a academismului**
- Indirect: problema furtului intelectual, plagiatului, a preluării, a citării conștiente și inconștiente; originalitate și ce datorăm înaintașilor
- **Deși învățații de mai sus se ocupă de gramatică și stilul vechilor modele, se pot observa perspectivele diverse asupra raportului între tradiția cunoașterii și cunoașterea prezentă: minimizare a prezentului față de cei vechi (uriași vs. pitici); vechii – modele pentru a da rezultate ca ei**

Argumentul autorității

- Inclusiv sub puterea Bisericii, cercetătorii din Evul Mediu:
  - cunoașterea – proces de adăugire;
  - pe o bază (ideologică și “tehnică”); “gândirea unică” – legată de instituțiile Bisericii
  - schimbările în înțelegere – nu afectează baza (→ fetișizarea unei paradigme: perspectivă esențialistă și fixistă; esența – numai ceea ce se dezvăluie intuitiv dintr-o dată)

- **Absolutizarea marilor înaintași (uriași)**
(unii: cercetătorii din prezent – pitici;
nu văd decât continuitate: vedem mai departe **în același fel / în aceeași direcție**)
(**alții**: fixismul unora din prezent care nu acceptă decât autoritatea – rău; sunt posibile rezultate M și azi, deoarece e vorba de aceeași rațiune umană)

Criza Evului Mediu (a instituției gândirii unice)

- apare perspectiva **istorică** (**determinarea istorică** a cunoașterii – Cervantes *veritas filia temporis* – și posibilitatea rupturilor / **discontinuității** / revoluției în paradigme sau cunoaștere) (→ existențialismul în epistemologie și etică)
  - “Lista” (Eco 2009) determinațiilor esențiale – devine **construită** (or tradiția Platon (H, N), “esența e dată și se dezvăluie”)
- ! Azi: unii nu văd cauzele noi ale discontinuității/ nu înțeleg noua discontinuitate (exagerarea lui Popper în *Societatea deschisă*, 1944; “noii istorici/filosofi”: totalitarism în Rev. Franc./în noțiunea de progres)

Intermezzo I: “săgeata istoriei”

- * Omul în fața lumii:
    - Modelul **D antic și medieval**: lumea e dată, (ciclică) stabilă/imobilă, hotărâtă din afară →viitorul e inevitabil (destin)
    - Modelul **modern**: "", instabilă, "" dar și inițiată de om, viitorul nu e neapărat inevitabil; (**săgeata cu vârful în sus / în jos**)
  - * Cunoașterea: (I) dezvăluie, (II) **crează**
- ! Pericolul absolutizării modelului săgeții (cât urcă?...)**

Semnificații epistemologice

(I) cine sunt uriașii

- În timpul aforismului – erau **indivizi** “geniali”/creatori de Mari Teorii (MT) (paradigme)

(cât de geniali? Determinarea socială complexă (în afara condițiilor propice, se pot irosi), specific psihologic (capacitate intelectuală = accelerarea în dobândirea expertizei; diferențele de personalitate și experiențele de dezvoltare personală; inteligența generală (IQ) vs. Inteligența specifică unui domeniu, Simonton 2016)

Modernitatea = instituționalizarea cercetării Ș și T, deci acum rezultatele – **colective** → uriașii sunt **teoriile** rezultate ale **colectivelor** de cercetători

Dar indivizii? Cunoscuți în funcție de interesul pt. o teorie.., **și în funcție de M T/paradigme create/originalitate** (lăsând la o parte “moda”)

Semnificații epistemologice (II) ce vedem

- **A vedea – originalitate** (ceva care merită să fie însușit, și ca bază pentru cercetări)
- Originalitate ≠ transmitere de informații, ci de interpretări fructuoase
- ◆ Știința – și colectarea și construirea de/ajungerea la informații; dar dacă acestea nu dau și o imagine nouă, mai profundă, ci sunt în sine, ele de abia trebuie să fie **interpretate**; altfel, sunt elemente de arhivă (muzeu); chiar căutarea informațiilor – se bazează pe o ipoteză/imagine nouă; **obiectul/faptul** Ș – o **nouă** corelare/măsurare etc. a informațiilor legate de teorie/ recrearea problematicii și a problemei Ș și T
- ◆ Tradiția în Ș și T – valoare istorică (reluată doar în cadrul unei noi ipoteze/teorii); **Baza – cea mai nouă teorie Ș și T**
- ◆ Vedem **ceea ce vrem să vedem/ să facem** în Ș și T (ne interesează provocările M T/paradigmelor, vrem să le ?; sau vrem să lucrăm ca “știința normală” ...)

Semnificații epistemologice (II') ce vedem, vedem mai departe

- / pe ce umeri de uriași vedem?
    - Pe bibliografia cea mai nouă
    - Pe bibliografia cea mai largă (trans), și inclusiv pe interpretarea bibliografiei istorice a problemei $\$$ și T , dacă e cazul
    - Pe bibliografia documentară și pe cea teoretică / problematizantă (articol științific $\neq$ informație citibilă pe wiki)
- (atunci când nu ai informații, le cauți: perioada de copilărie a $\$$ și T)
- vedem mai departe dacă vrem să vedem mai departe: rigori și criterii (falsifierea); bibliografia neinterpretată seacă/nu există (ruptură în cercetare); avem **responsabilitatea continuării cercetării/spiritului științific**
- (problema falsei cercetări: Lorge Parnas 2007; Bauerlein et. al. 2010; Pluckrose, Lindsay, Boghossian 2018; Bazac 2018)

Intermezzo II: **problema științifică** **și obiectul (faptul) științific**

- **Problema științifică:** exprimarea clară a ceea ce necunoscut (decupare; evidențiere a teoriilor cunoscute despre fragmentul de realitate)
- Problemei îi corespunde un **obiect:** care trebuie să ajungă să fie nou, ca să rezolve problema (informații noi, ipoteză nouă)

Semnificații epistemologice

(III) cine vede

- **Comunitatea Ș și T** (tendința de corp (Bazac 2015) duce la desfigurarea cercetării)
  - Criterii de competență ale comunității științifice (comunitatea științifică este creatoare) (necesitatea accesului liber la informații științifice)
- Dar și **publicul larg** (diferențe și apropieri public – cercetători: istorie)
- **Popularizarea științei** (criterii de calitate, valorizare: istorie) Mircea Malița – mare popularizator al științei (≠ vulgarizare)
- * **Profiluri intelectuale:** specialist vs. generalist (polimat/polihistor) sau expert vs. erudit (v. “Jack of all trades, master of none”); intelectualul public (Kant), organic (Gramsci), elitist